

Andrzej Szymański (*Uniwersytet Opolski*)

**Sprawa operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Zakonnik”. Inwigilacja ks.
Henryka Surmy przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1974-1977**

Streszczenie

Celem opracowania jest ukazanie na przykładzie jednego z zakonników sposobu postępowania Służby Bezpieczeństwa wobec duchownych, którzy znaleźli się w spektrum zainteresowania tej instytucji, z uwagi na podejrzenie prowadzenia „antypaństwowej” działalności. Tego rodzaju sprawy operacyjnego sprawdzenia zakładane były przez Służbę Bezpieczeństwa PRL bardzo często i miały na celu sprawdzenie doniesień o prowadzeniu przez duchownych działalności uznawanej przez władze komunistyczne za wrogą ustrojowi PRL. Ks. Henryk Surma, nie godząc się na komunistyczne ograniczenia praw człowieka, ani na dążenia władz PRL zmierzające do marginalizacji Kościoła, próbował na własną rękę pozyskać środki na remont kościoła parafialnego, wykorzystując przy tym swoje prywatne kontakty z obywatelami RFN. Podejrzany o działania antypaństwowe, poddany został przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa wszechstronnej kontroli i naciskom. Ostatecznie inwigilację zakończono po kilku latach, nie udowodniwszy duchownemu działania na szkodę PRL. Akta sprawy pokazują, że ks. Surma był dobrym duszpasterzem, który za swe zaangażowanie zapłacił zainteresowaniem ze strony Służby Bezpieczeństwa. Artykuł oparty został na materiałach archiwalnych zgromadzonych w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.

Słowa kluczowe: Urząd Bezpieczeństwa; PRL; Polska Rzeczpospolita Ludowa; inwigilacja; wolność sumienia i religii; relacje państwo-kościół; zakonnicy; duchowni; osoba duchowna; Kościół w PRL; prawo wyznaniowe

**The case of operational investigation (code name: “Monk”). Invigilation of Rev.
Henryk Surma by Security Service in the years 1974-1977**

Summary

The aim of the study is to depict, using the case of one of the monks as an example, the operational activity of Security Service towards the clergy, who were the focus of attention of this institution due to suspicions of conducting “anti-state” activity. Such cases of operational

investigation were frequently launched by Security Service in the Polish People's Republic, and they aimed at verifying allegations of activity considered to be hostile to the communist regime. Rev. Henryk Surma, who did not consent to the communist restrictions of human rights and the authorities' efforts to relegate the Church to the periphery of society, made attempts to gain the resources for the renovation of his parish church using his private connections with citizens of the Federal Republic of Germany. Suspected of conducting anti-state activity, he was subjected to numerous forms of control and pressure. Ultimately, the investigation was closed after several years, and the charges of conducting activity against the Polish People's Republic were not proved. The records of the case show that Rev. Surma was a good priest whose commitment attracted the attention of Security Service. The present article is based on the archival documents from the Archive of the Institute of National Remembrance.

Key words: Security Office; People's Republic of Poland; surveillance; freedom of conscience and religion; Church-State relations; monks; clergy; Church in the period of People's Poland; religious freedom; Law on Religion